

UTJECAJ KORUPCIJE NA GOSPODARSKE REZULTATE

Šnajder, Michael Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:850789>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

DRUŠTVENI ODJEL

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ TRGOVINA

**UTJECAJ KORUPCIJE NA GOSPODARSKE
REZULTATE**

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA UVOD U GOSPODARSKU STATISTIKU I

Mentor: dr.sc. Mirjana Radman- Funarić, prof.v.š.

Student: Michael-Luka Šnajder

Matični broj studenta: 6913

Požega, 2019. godine

SAŽETAK

Korupcija kao ekonomska pojava negativno utječe na gospodarstvo, što znači kako je uz veću prisutnost korupcije teže ostvariti dobre i poželjne gospodarske rezultate. Neki od negativnih učinaka su: manji BDP, porast siromaštva, povećanje sive ekonomije, smanjenje proračunskih prihoda, neekonomičnost, nepravedna raspodjela, neučinkovita ekonomska politika, pad konkurentnosti i slično. Kako bi se pratila i smanjila korupcija postoje institucije zadužene za borbu protiv korupcije, a najpoznatija je Transparency International (TI) koja svake godine objavljuje podatke i stanje u državama svijeta. U ovom radu ostale bitne teze su: kriminal i kako se on definira, mito i korupcija, primanje i davanje mita i indeks percepcije korupcije. Naglasak rada je na stanju korupcije u Republici Hrvatskoj (RH), percepcija hrvatskih građana o korupciji, kaznena djela primanja i davanja mita te kako se statistički kretalo kroz godine.

Ključne riječi: korupcija, borba protiv korupcije, gospodarstvo,

ABSTRACT

Corruption as an economic phenomenon negatively affects the economy, which means that with the increased presence of corruption it is more difficult to achieve good and desirable economic results. Some of the most negative effects are: lower GDP, increased poverty, increased gray economy, reduced budget revenues, inefficiency, unfair distribution, inefficient economic policies, decline in competitiveness, and the like. In order to monitor and reduce corruption, there are institutions responsible for combating corruption, and Transparency International, which publishes data and the state of the world every year, is best known. In this paper other important theses are: crime and how it is defined, bribe and corruption, receiving and giving the bribe and index of perception of corruption. The emphasis is on the state of corruption in the Republic of Croatia, the perception of Croatian citizens about corruption, the criminal offense of receiving and bribing a bribe and how it has been statistically moving through the years.

Key words: corruption, anti-corruption, economy,

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. INDEKSI	2
3. KRIMINAL	3
3.1. Definicija kriminala.....	3
3.2. Vrste kriminala	4
4. MITO I KORUPCIJA	5
4.1. Definicija i razlika mita i korupcije.....	6
4.2. Klasifikacija korupcije	6
4.3. Sudionici korupcije	7
5. KORUPCIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ	8
5.1. Borba protiv korupcije u Republici Hrvatskoj	8
5.1.1. Organizacije za borbu protiv korupcije u Republici Hrvatskoj.....	9
5.1.2. Međunarodne organizacije za borbu protiv korupcije.....	9
5.2. Korupcijska iskustva građana u Republici Hrvatskoj	10
6. PUNOLJETNI POČINITELJI KAZNENIH DJELA PRIJAVE, OPTUŽBE I OSUDE U REPUBLICI HRVATSKOJ ZA PRIMANJE I DAVANJE MITA	15
6.1. Prijavljene punoljetne osobe prema kaznenom djelu primanja i davanja mita od 2010. do 2017. godine	15
6.2. Optužene punoljetne osobe prema kaznenom djelu primanja i davanja mita od 2010. do 2017. godine	18
6.3. Osuđene punoljetne osobe prema kaznenom djelu primanja i davanja mita od 2010. do 2017. godine	21
7. UTJECAJ KORUPCIJE NA GOSPODARSKE REZULTATE	24
7.1. Negativni učinci korupcije	27
7.2. Izazovi korupcije u Hrvatskoj	28
7.3 Korupcija u pravosuđu u Hrvatskoj	29
8. INDEKS PERCEPCIJE KORUPCIJE	30
9. ZAKLJUČAK	33
10. LITERATURA	34

1. UVOD

Korupcija se može promatrati kao društveno nepoželjna pojava međutim realnost je drugačija. Ona je veoma prihvatljiva pojava među svim segmentima društva, bilo da se radi o razvijenim, manje razvijenim ili potpuno nerazvijenim područjima u svijetu. Kao pojava korupcija je nezakonita i potpuno nelegalna, ali to ne sprečava njenu pojavu kao ni njezin razvitak i prihvaćanje od jedne stranke ili više njih koje imaju određenu korist od te kriminalne radnje. Jedini ispravan stav prema korupciji je kako se ni na koji način ne može opravdati ta društveno nepoželjna pojava te ni pod kojim uvjetima nije dozvoljena o kakvoj god koristi se radi jer samo šteti ekonomiji i gospodarstvu u kojemu se navedena pojava dešava.

Glavni cilj ovoga rada je ukazivanje na poteškoće do kojih korupcija dovodi te također navesti glavne uzroke koji dolaze nakon određenog koruptivnog čina. Osim toga cilj je prezentirati kako se korupcija tretira u Hrvatskoj. Naglasak je na borbi protiv korupcije, kretanju korupcije, koliko je gospodarstvo zapravo pogođeno, mišljena hrvatskih građana o korupciji i njihovih iskustava i kao glavna misija kretanje određene koruptivne radnje a u ovom slučaju to je primanje i davanje mita protiv službene dužnosti. Vizija je ukazati na to kako se hrvatsko društvo odnosi prema korupciji te kako i na koji način se ona kažnjava. Također kako se na najbolji način bori protiv korupcije, a na koji način se to današnje društvo bori protiv korupcije.

Ovaj završni rad istražuje, prikuplja podatke i analizira već postojeće informacije i podatke do kojih se došlo koristeći izvore sa internetskih stranica, knjigama kao i stručnim člancima koji se vežu za ovu temu. Rad se sastoji od 8 poglavlja među kojima su obavezni Uvod i Zaključak. Osim njih poglavlja su: Kriminal, Mito i korupcija, Korupcija u Republici Hrvatskoj, Punoljetni počinitelji kaznenih djela prijave, optužbe i osude u Republici Hrvatskoj za primanje i davanje mita, Utjecaj korupcije na gospodarske rezultate i Indeks percepcije korupcije. Svako od poglavlja vezano je za navedenu temu i problematiku koja se istražuje.

2. INDEKSI

U svome radu Horvat i Mijoč (2012) navode „Kada se govori o vremenskim nizovima ekonomskih i poslovnih podataka, moguće je uočiti kako je upravo indeksna metoda najčešća tehnika kojom se mjeri dinamika vremenskih nizova.“ Kao što su autori naveli indeksna metoda se najčešće koristi kako bi se pokazalo određeno kretanje neke od promatranih pojava kao što može biti noćenje turista kroz ljetnu sezonu u nekom od gradova, zaposlenici u ugostiteljstvu, određeni profit koje se ostvaruje kroz poslovanje i slično. Tako prema istom izvoru autori pišu kako se većina važnih publikacija koje su objavljene od strane Vlade Republike Hrvatske ili Državnog zavoda za statistiku (DZS) analiziraju baš ovom metodom.

„Indeksi su relativni brojevi dinamike koji pokazuju relativan odnos između dvaju ili više stanja jedne te iste pojave na dva različita mjesta ili u dva različita vremenska razdoblja“ (Horvat i Mijoč, 2012; 547. stranica). Prema istom izvoru postoje Indeksi baze usporedbe koji se dijele na: stalne baze usporedbe i promjenjive baze usporedbe, dok je druga vrsta obuhvat promatranih pojava, a oni se dijele na individualne i skupne. Zaključak je kako individualni indeksi mogu imati stalno usporednu bazu kao npr. 2010. godina ili promjenjivu bazu kao npr. 2010. godina, pa 2011. godina... Promjenjivi bazni indeksi još se nazivaju lančani ili verižni indeksi. U svome radu Horvat i Mijoč (2012) navode kako „Verižni indeksi prate promjenu stanja pojave u uzastopnim razdobljima. Pri izračunavanju verižnih indeksa promatrane vrijednosti neke pojave stavljaju se u odnos prema vrijednostima iz prethodnog razdoblja.“ Kada promatrano obuhvat pojave tada indeksi mogu biti individualni i skupni. Individualni indeksi „prate razvoj (dinamiku) samo jedne pojave s pomoću indeksnih brojeva u više uzastopnih vremenskih razdoblja.“ (Horvat i Mijoč, 2012; 547. stranica). To znači kako se na taj način mogu uspoređivati određena uzastopna vremenska razdoblja. Kako je tema rada utjecaj korupcije na gospodarske rezultati, koristiti će se indeksi kako bi se pokazalo kakvo je kretanje indeksa korupcije kroz godine u Republici Hrvatskoj (RH). Također grafički prikaz baznih indeksa biti će prikazan površinskim grafikonima koji se i najčešće koriste za prikazivanje indeksa.

3. KRIMINAL

U današnje vrijeme kriminal je sve rasprostranjeniji u svijetu, praktički ne postoji područje u kojemu ga se ne može naći, pa makar i u tragovima. Kada se spominje, kriminal je kao jedan od najvećih problema današnjeg društva, time se smatraju svi oblici ponašanja kojima se krši neki od zakona. On pogađa sve aspekte društvenog života i nažalost se samo proširuje. Proširuje se iz mnogo razloga, a smatra se kako je možda jedan od najčešćih razloga upravo u tome kako ljudi misle da će tako lakše ostvariti željenu ekonomsku korist. Još razloga za kriminal ljudi nalaze zbog društvenih nejednakosti, nezaposlenosti i siromaštva. S obzirom na političko stajalište kriminal se češće može naći u manje razvijenim mjestima, ali naravno to ne znači da ga nema i u razvijenim dijelovima u kojima sudjeluju i upravljaju „veliki igrači“. Promatra li se geografsko stajalište također dolazimo do zaključka kako je kriminal razvijen svugdje u svijetu.

3.1. Definicija kriminala

Autori različito definiraju pojam kriminal, međutim svaki teoretičar se slaže u tome kako se kriminalom krše političke i moralne norme nekog društva. Derenčinović (2001) smatra kako se definicija kriminala mijenja kroz povijest, te se tako mijenja i danas. Razlog za ovako razmišljanje o toj definiciji kriminala; što dokazuju i povijesne činjenice, je u tome što se zakoni mijenjaju i otkrivaju se novi načini kriminala. Kao što navodi Brownmiller (1975) u prošlosti se silovanje žena nije smatralo kriminalom jer su žene bile „seksualno vlasništvo“ muškarca te se tako taj čin nije smatrao kriminalom. Međutim godine 1978. je muškarac bio optužen za silovanje žene sa kojom je u braku. Ovakav primjer nam pokazuje koliko je teško definirati i odrediti što je kriminal, a što nije te kao što je već navedeno kriminal se povijesno mijenjao i pretpostavka je da će se mijenjati i u budućnosti. Također za kriminal valja napomenuti kako on ovisi i o kulturi, jer različite kulture razno tumače i određuju što je kriminal, a što nije. Primjerice prema Američkom zakonu u njihovoj saveznoj državi Maryland nezakonito je šetati javnim parkovima u majci bez rukava, u suprotnom je potrebno platiti kaznu u visini deset dolara. U ostalim Američkim savezним državama isto je legalno u svim ostalim savezним državama.

Zanimljivo stajalište je navela Hollin, (1989., str. 4 - 8) u kojemu objašnjava da se "zločin ne može objasniti samo psihološkom teorijom" i stoga navodi tri glavna pristupa koji pokušavaju objasniti što je zločin. Napominje također da postoje više objašnjenja od već navedenih, stoga ponovo sugerirajući da ne postoji definicija "Što je kriminal". Jedna ideja koju Hollin kaže jest "konsenzusni pogled". Ova ideja sugerira da je kriminal različito definiran u različitim društvima zbog društvene norme. Kriminal je definiran u tom pogledu kao akcija koju većina ne odobrava. Kontrastno gledište kao što navodi Hollin, je "sukob pogleda". Ovaj stav tvrdi da je kriminal nastao zbog toga što postoje različite klase unutar društva. Sukob može dovesti do kriminala kao posljedica zavisti. Na primjer, ako jedan član društva posjeduje tri automobila dok drugi ne može priuštiti jednu, siromašnija osoba može ukrasti druge automobile kako bi se natjecala s gornjom klasom i uzrokovala bol.

3.2. Vrste kriminala

Iako je kriminal naizgled lagano objasniti, međutim ako se uđe u dubinu teme sve teže jer postoji mnogo vrsti kriminala. Kao što je već napomenuto te vrste kriminala pogađaju svaki društveni aspekt. Osim što ih pogađaju, razvijaju se i šire stoga ću navesti neke od njih:

- a) Cyber kriminal - riječ je o kriminalu počinjenom preko kompjutera i interneta s kojim se krađu osobni podaci,
- b) Krađa, pljačka, otmica, sitne krađe, oružana pljačka i tome slično,
- c) Krivotvorenje, korištenje lažnih dokumenata, ilegalno štampanje novca i ostalih vrijednosnih papira, mito i korupcija...
- d) Silovanje i ostali seksualni zločini (napadi, zlostavljanje, prostitucija itd.),
- e) Ratni zločini, huliganstvo, napad sa ciljem nanošenja ozljeda, kršenje reda i mira...

Kriminal je također prisutan i u drugim oblicima međutim ovo su najčešći i na neki način povezani sa temom o kojoj će biti nadalje pisano, a to je utjecaj navedenih vrsti kriminala na gospodarske rezultate.

4. MITO I KORUPCIJA

Mito i korupcija su pojmovi koji se poistovjećuju iako veoma slični, ali ipak različiti. Pojava navedenih pojmova je vrlo rana, spominje se čak u Bibliji gdje piše „*Ne primaj mita, jer mito zasljepljuje i one koji najjasnije gledaju i upropašćuje pravo pravednika.*“ (Izlazak, 23: 8). Već u IV. stoljeću nastao je običaj prema kojemu bi biskupi tražili isplatu novčanih iznosa od osoba koje su trebali zarediti za nove crkvene dužnosti. Bio je to neki oblik prijenosa Božje milosti i korupcijski fenomen sličan crkvenim prodajama oprosta. Od korupcije nije pošteđena ni država ni politika, ali niti crkva i Vatikan, sudeći prema erupcijama dekadencije na papinskom dvoru za vrijeme Aleksandra IV. (Brioschi, 2007). Dolazi se do zaključka kako je korupcija velika prijetnja, ali i problem. Problem se odražava na ekonomsku stabilnost koja nestaje pojavom korupcije i tako dolazi do ekonomske nestabilnosti koja predstavlja problem svakom društvu. Korupcija prijeti demokraciji kao obliku vlasti, a i zakonima; time što ih se zaobilazi, ljudskim pravima koji se narušavaju korupcijom, poštenju koji nestaje i socijalnoj pravdi koje je sve manje i manje.

Slika 1. Korupcija

Izvor: <https://www.zeroaggressionproject.org/mental-lever/corruption-no-accident>

4.1. Definicija i razlika mita i korupcije

Riječ korupcija potječe od latinskog *con – rumpere*, a u prijevodu znači slomiti odnosno razbiti što nam govori kako se radi o razbijanju određene cjeline u društvu. Mito je kako navodi Grubišić (2015) plaćanje fiksnog iznosa, postotka ugovora ili druge materijalne ili novčane vrijednosti dužnosniku ili djelatniku javne uprave koji je nadležan za sklapanje ugovora od strane države ili na bilo koji način ovlašten za raspodjelu beneficija pravnim i fizičkim osobama. Također mito je najčešći oblik korupcije čime je mito samo dio pojma korupcije. Najopsežniju definiciju korupcije ponudili su Tanzi i Davoodi (1997). Prema tom izvoru, korupcija postoji ako postoji namjerno kršenje načela nepristranosti u donošenju odluka na način da bi se neke od koristi iskoristile. Načelo transparentnosti zahtijeva da, pri odlučivanju; osobni ili bilo koji drugi odnos između sudionika nema nikakvog utjecaja. Ovo načelo je dio funkcioniranja savršenog tržišta, koji je u definiciji depersonaliziran.

4.2. Klasifikacija korupcije

Korupcija prijete svakom društvu i svakom članu društva. Petričić (2009) u svom radu napominje kako je korupcija međunarodni problem, a naročito se prikazuje u zemljama čije se ekonomsko tržište tek razvija i u kojima se tek nedavno pojavila i tek je uspostavljena demokracija kao političko uređenje. Primjetno je kako širenjem korupcije na globalne procese u svijetu utječe na nacionalnu ekonomiju svake države.

U svome radu Petričić (2009) klasificira korupciju koja se u teoriji i praksi javlja kroz nekoliko oblika:

1. „Vanjska - davanje darova ili novca osobi od javnog autoriteta,
2. Unutarnja - primanjem mita podrazumijeva se izvršenje usluge podmićivaču,
3. Individualna - međusobna diskrecija i povjerenje obiju strana uključenih u korupciju,
4. Institucionalna - potkupljivost osoba u državnim institucijama,
5. Novčana - najširi i najefikasniji oblik korupcije, a ujedno i najteži za otkrivanje,
6. Politička - (povijesna činjenica) ni politika ni političari nisu imuni na podmićivanje,
7. Fizička korupcija - sklonost neke osobe korupciji,
8. Municipalna - činiti usluge gradskoj vlasti za povoljnije cijene najma poslovnog prostora,
9. Legalna korupcija - poznanstva i donacije utječu na političke odluke“.

4.3. Sudionici korupcije

Sudionik korupcije može biti svatko, svaka pravna ili fizička osoba, bez obzira na zanimanje, religiju, rasu ili ostale čimbenike. Ne postoji način na koji bilo tko ne bih mogao biti upleten u kriminalno djelo jer je dovoljan tek trenutak kako bi se to dogodilo ili čak naizgled bezizlazna situacija u kojoj se čini kako je korupcija jedina i najbolja opcija. Neki čak misle kako se ne može ostvariti ekonomski cilj bez ovakvog koraka u svojoj karijeri, ali ne razmišljaju da ih takva situacija može zabilježiti zauvijek. U svom radu Petričić (2009) sudionike korupcije dijeli u tri skupine; ovisno o njihovoj ulozi u aktivnosti, a to su: javni, privatni i politički sektor. Od navedenih skupina što se tiče kriminala snažan je javni sektor, a u njemu državni službenici. U javnom sektoru zaposlenici državne službe koriste svoju moć i svoj položaj kako bi profitirali ili stekli svoju osobnu korist. Najčešći slučaj (sa kojim je javnost svakako upoznata) se odnosi na: izdavanje radnih dozvola, oporezivanje koje nije sukladno zakonu, krijumčarenje ilegalne ili neprijavljene robe, sklapanje lažnih ugovora i slični slučajevi, što otkriveni što neotkriveni. Privatni i politički sektori su također neiscrpní izvori korupcije i atraktivni za provođenje nezakonitih dijela čijih primjera ima mnogo.

Slika 2. Sudionici korupcije

Izvor: www.dzemat-oberhausen.de/?p=1952

5. KORUPCIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Povijest korupcije u Republici Hrvatskoj počinje osamostaljenjem Hrvatske 1991. godine odnosno raspadom Jugoslavije. Prema pisanju Petričića (2009) s korupcijske strane ratne okolnosti u kojima je nastala Hrvatska uvelike su odredile društvene odnose. U samoj pripremi oružanog otpora političari su se obraćali kriminalcima, mafijašima i pripadnicima tajnih službi u vezi nabavke oružja jer se legalno nije moglo nabavljati oružje. Petričić također navodi: „...te usluge postale su vrlo skupe i štetne za državu i politiku jer su kriminalci ubrzo stekli kontrolu nad ekonomijom, vladom i ratom.“ Zbog institucionalne anarhije koja je uzrokovana ratnim prilikama, u Hrvatskoj su učinjene mnoge povrede zakona, uredbi propisa i ljudskih prava, a sve se toleriralo pod izlikom ratnog stanja.“ Prilikom stvaranja Hrvatske države moć su imali oni koji su bili financijski stabilniji te su se na neki način pretvorili u vođe sa moći. Treba napomenuti kako ta ista moć nije stečena na zakonit način već kriminalan.

Stvaranje nove države značilo je donošenje novih zakona i provođenje istih. U svom radu Petričić (2009) navodi kako je neiskustvo u donošenju zakona imalo velike posljedice za sektor ekonomije, monetarni sistem, fiskalnu politiku i poduzetništvo. Također navodi kako su se zakoni donosili na principu pogrešaka i pokušaja. Čim zakoni nisu bili uređeni na pravilan način, građani imaju više mogućnosti za nezakonite i korumpirane radnje. Tek 2001. godine odnosno deset godina nakon osamostaljenja osnovan je USKOK odnosno Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala. Petričić (2009) smatra kako je očito političarima trebala pomoć državnog tijela koje bi spriječile nekontrolirano bogaćenje građana, a među kojima su se i oni sami bogatili. USKOK se od 2001. godine bavio naknadnim tj. tek nastalim kriminalom ,a ne prethodnim kriminalnim radnjama kojih je bilo mnogo.

5.1. Borba protiv korupcije u Republici Hrvatskoj

Suzbijanje korupcije u svim sektorima i na svakoj razini je najvažnije kako bi se spriječila korupcija i njeno širenje u RH. Kao i svaka uređena država tako i RH ima jasnu strategiju kako se boriti protiv korupcije. Strategija mora sadržavati jasna pravila i norme što se smatra korupcijom a što ne. O povijesti suzbijanja korupcije u svom radu Malenica navodi:

„Uvođenje prvih institucionalnih reformi u pravosudni i politički sistem RH koje se odnose na djelotvorniju pravnu i političku borbu protiv mita i korupcije povezano je s procesom otvaranja pregovora s Europskom Unijom (EU). Do uvođenja institucionalnih reformi ne dolazi jer korupcija nije bila kažnjiva već iz razloga što u Hrvatskoj nisu postojala pravna politička tijela za suzbijanje korupcije.

5.1.1. Organizacije za borbu protiv korupcije u Republici Hrvatskoj

Zbog navedenih razloga RH je osnovala tijela zadužena za borbu protiv korupcije. Na web stranici ministarstva pravosuđa RH institucije koje se bore protiv korupcije su:

1. Povjerenstvo za praćenje provedbe mjera suzbijanja korupcije,
2. Sektor za suzbijanje korupcije Ministarstva pravosuđa,
3. Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (PNUSKOK),
4. USKOK - Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta,
5. Nacionalno vijeće za praćenje provedbe Strategije suzbijanje korupcije.

Prema pisanju Malenice i Jeknić (2010) ostala pravna tijela za borbu protiv korupcije su: Ured za sprječavanje pranja novca, Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave, Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti, Državna revizija, Sudački odjeli u okviru županijskih sudova u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku.

5.1.2. Međunarodne organizacije za borbu protiv korupcije

Najpoznatija nevladina organizacija za sprečavanje i suzbijanje korupcije je Transparency International (TI). Prema web stranici TI - a, misija je kako bi od sela u ruralnoj Indiji do hodnika vlasti u Bruxellesu dali glas žrtvama i svjedocima korupcije. Rade zajedno s vladama, tvrtkama i građanima da se zaustavi zlouporaba vlasti, podmićivanje i tajne poslove koji imaju štetne učinke. Vizija TI-a kao globalni pokret je svijet bez korupcije. Kroz poglavlja u više od 100 zemalja i međunarodnom tajništvu u Berlinu vode borbu protiv korupcije kako bi svoju viziju pretvorili u stvarnost. Svakako logičan cilj organizacije je pobuđivanje svijesti kako se ponašati u vezi korupcije i što je ispravno postupiti. Čak i na web

stranici svatko tko podržava rad ove organizacije može donirati određenu svotu novca kako bi se poboljšao i unaprijedio rad organizacija. TI Hrvatska je ogranak međunarodne nevladine organizacije čije je sjedište u Zagrebu. Osnovan još 2000. godine i od tada funkcionira u RH.

Slika 3. Logotip organizacije Transparency International

Izvor: <https://www.dailytrust.com/transparency-international-ranking.html>

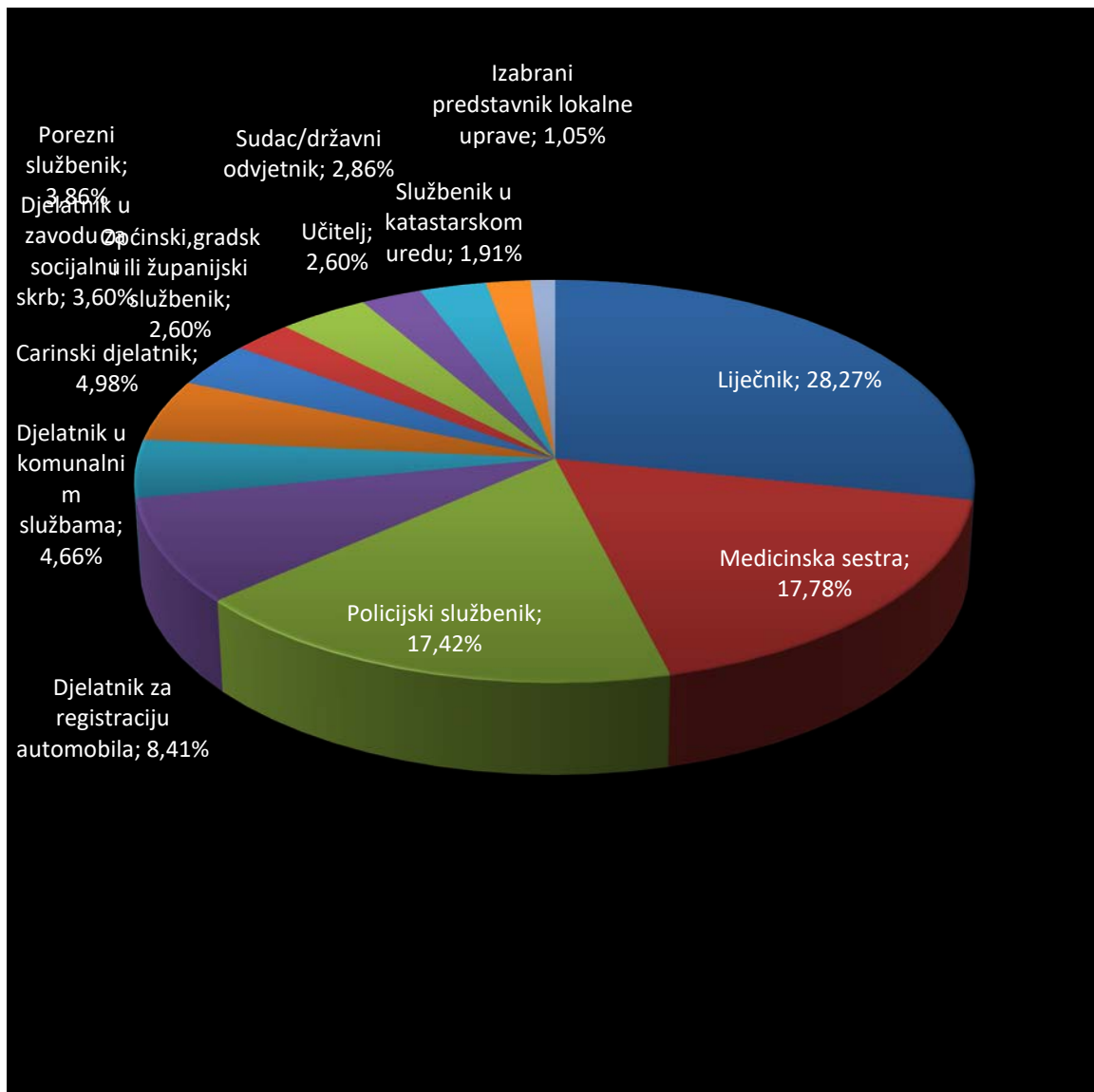
Također, Hrvatska kao članica Ujedinjenih naroda (UN) potpisala je konvencije za suzbijanje korupcije. Konvencije su organizirane kako bi se suzbila korupcija u svijetu i njene učinke koji guše globalnu ekonomiju. Ta konvencija je UNCAC (United Nations Convention against Corruption) što u prijevodu znači Konvencija Ujedinjenih Naroda protiv korupcije. Među ostalim velikim konvencijama Republika Hrvatske je još u: GRECO (Group of States Against Corruption) što znači Udruga Europskih država protiv korupcije i OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) odnosno Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj.

5.3. Korupcijska iskustva građana u Republici Hrvatskoj

U RH se rijetko provode istraživanja o korupciji, njenim posljedicama i najvažnije utjecaj na standard života. Zadnje takvo istraživanje o mišljenju stanovništva o korupciji je provedeno 2010. godine od strane UNODC – a.

U sljedećem grafikonu biti će prikazana korupcijska iskustva ispitanika prema vrsti zaposlenika u javnom sektoru. Geografski segment su gradska područja u RH, a podaci su za 2010. godinu.

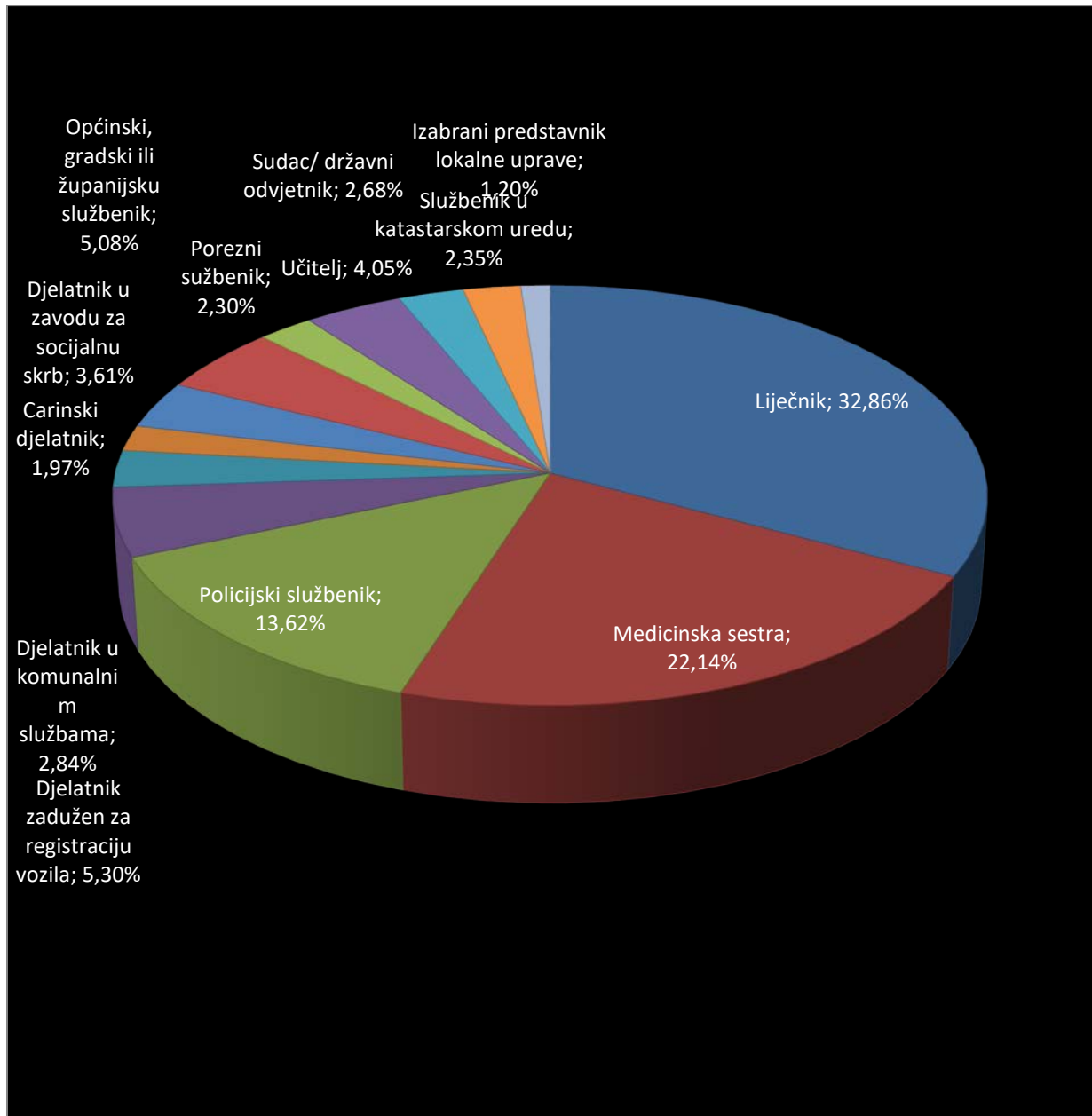
Grafikon 1. Korupcijsko iskustvo ispitanika prema vrsti zaposlenika u javnom sektoru, po gradskim područjima u Hrvatskoj (2010.)

Izradio autor prema: UNODC (2011)

U sljedećem grafikonu prikazani podaci se odnose na korupcijska iskustva prema vrsti zaposlenika u javnom sektoru. Geografski segment je ruralno područje u RH, a istraživanje je provedeno 2010. godine.

Grafikon 2. Korupcijsko iskustvo ispitanika prema vrsti zaposlenika u javnom sektoru, po ruralnim područjima u Hrvatskoj (2010.)

Izradio autor prema: UNODC (2011)

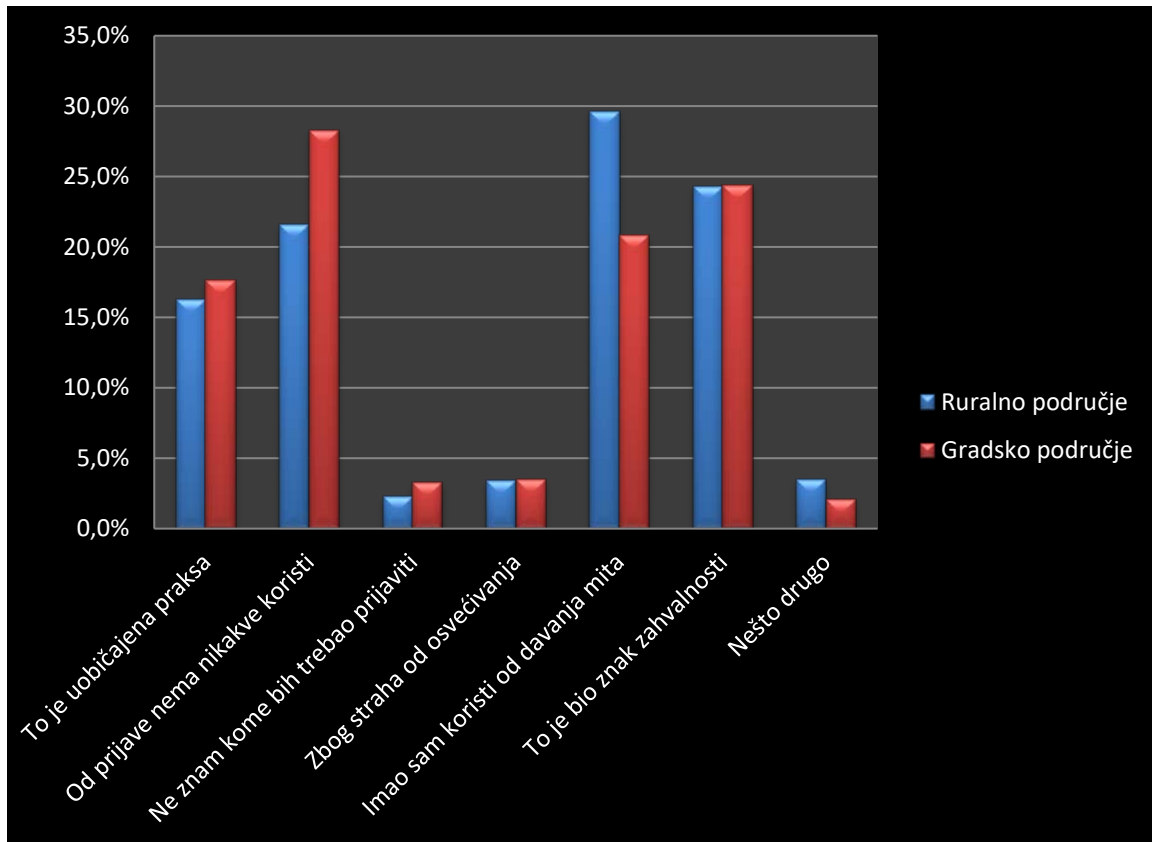
U prikazanim grafovima jasno je vidljivo da se doktori sa prosječno 30,57% svih korupcijskih iskustava i medicinske sestre sa 19,96% najviše susreću sa korupcijom i korupcijskim djelovanjem. To ukazuje kako je zdravstvo bilo najviše pogođeno i u ruralnim i u gradskim područjima RH za 2010. godinu. Pretpostavka kako bi i danas također zdravstvo bilo u samome vrhu po korumpiranosti. Zanimljivost o zdravstvu u Hrvatskoj u 2010. po podacima Državnog zavoda za Statistiku (DZS) je u tome kako je samo 81 prijava bila

podnesena protiv zdravlja ljudi. O tome koliko opasna korupcija može biti u zdravstvu snimljen je video u kojem se mladi student medicine muči sa ispitima te odluči podmititi profesora kako bi završio fakultet, dobio diplomu i počeo raditi. Nedugo zatim žena istog tog profesora koji je primio mito treba medicinsku pomoć te hitno odlaze doktoru. Kada stignu kod doktora zbog manjka znanja i nepripremljenosti doktora (koji je isti onaj koji je dao mito) žena umire te se na kraju videa susreću podmititelj i primatelj mita gledajući jedno drugoga u nevjerici. Nakon zdravstva slijede policijski službenici koji su u vrhu sa prosječno 15,52% svih iskustva sa korupcijom. Isto istraživanje UNODC-a koje se odnosi na spol osoba koje su imale iskustvo sa korupcijskim djelovanjem. Podaci govore o tome kako su muškarci najviše iskustva imali kao liječnici u ruralnim i gradskim područjima, čak 31,47% zatim slijede policijski službenici sa 25,73% svih kriminala. To znači da više od 50% kriminalnih iskustva dolazi od liječnika i policijskih službenika na njihovom radnom mjestu. Dok, promatrajući ženski spol također najviše pogođen je posao liječnika sa 36,21% nakon kojeg slijedi posao medicinske sestre sa 25,89%. Navedene brojke govori o 3/5 ženskih zaposlenika u javnom sektoru koje se susreću sa kriminalom ili pokušaju istog. Broj ukupnog s obzirom na spol nema prevelike razlike. Koristeći sva iskustva zaposlenika u javnom sektoru nema prevelike razlike. Od ukupnih susreta žene su imale 55,08%, dok su osobe muškog spola sudjelovale u 44,92% slučajeva.

Zaključak navedenih podataka nalazi se u tome kako većina osoba u javnom sektoru koji su se susreli sa određenom vrstom korupcije, nisu prijavili nadležnima kriminalno djelo odnosno pokušaj počinjenja kriminalnog djela. Drugi najveći razlog je korist od te kriminalne radnje, korist koja ide u prilog osobi zaposlenoj u javnom sektoru, kao i korist koju je imala osoba zaslužena za počinjenje kriminalne radnje

U sljedećem grafikonu prikazani podaci odnose se na razloge neprijavlivanja osobnog korupcijskog iskustva. Geografski segment su gradska i ruralna područja u RH, a istraživanje je provedeno 2010. godine.

Grafikon 3. Najvažniji razlog neprijavlivanja osobnog korupcijskog iskustva, po gradskim/ruralnim područjima, u Hrvatskoj (2010.)

Izradio autor prema: UNODC (2011)

U grafikonu kao najveći postotak zaposlenici su naveli kako su imali korist od davanja mita, prosječno 25,2% odnosno kako se radi o svoti novca koji je išao direktno u njihove ruke u zamjenu za koristi osobe koja je ponudila ili dala mito. Zatim sljedeća slična koristi od davanja mita je znak zahvalnosti sa postotkom od 24,4%; na što se misli kako je određeni zaposlenik u javnom sektoru učinio ili privilegirao određenu osobu, na što je ta osoba učinila ili dala određeno dobro kako bi zahvalila zaposleniku u javnom sektoru. Također veliki dio osoba; oko 25% misli kako od prijave nema nikakve koristi, što je točno neispravno. Takvim svojim ponašanjem potiču kriminal i kriminalno djelovanje u određenom području u kojemu je zaposlena. U odnosu ruralnog i gradskog područja nema prevelike razlike odnosno oboje je jednako pogođeno korupcijom i događaju se slične situacije u obje sredine. U odnosu muškaraca i žena, glavni razlog muškarcima je korist od davanja mita, dok žene kao glavni razlog navode znak zahvalnosti.

6. PUNOLJETNI POČINITELJI KAZNENIH DJELA PRIJAVE, OPTUŽBE I OSUDE U REPUBLICI HRVATSKOJ ZA PRIMANJE I DAVANJE MITA

Državni zavod za statistiku je nacionalna riznica statističkih podataka i raznih istraživanja. Njihova glavna svrha je prikupljanje i obrada podataka koji su na važni za RH; važni su jer se na taj način mogu pratiti razni trendovi i donositi zaključke o tim trendovima. U ovom slučaju radi se o statističkim izvješćima za punoljetne počinitelje kaznenih djela, prijavama, optužbama i osudama svih zločina u Hrvatskoj. Izabrani uzorak je primanje i davanje mita pod rubrikom protiv službene dužnosti. Podaci koji postoje odnose se na razdoblje od 2010. do 2017. godine. Podaci za 2018. godinu biti će objavljeni tek 31.7.2019.

Slika 4. Logotip Državnog zavoda za statistiku

Izvor: <https://webobrasci.dzs.hr>

6.1. Prijavljene punoljetne osobe prema kaznenom djelu primanja i davanja mita od 2010. do 2017. godine

Prema metodološkom objašnjenju DZS-a prijavljena osoba jest „punoljetni počinitelj kaznenog djela protiv kojega je postupak po kaznenoj prijavi i prethodni postupak završen odlukom kojom je odbačena prijava, odbačen istražni zahtjev, podnesen zahtjev za donošenje presude u istrazi, prekinuta istraga, podnesena optužnica ili optužni prijedlog.“

„Prati li se s pomoću indeksnih brojeva dinamike samo jedna pojava, pri čemu je jedno od promatranih razdoblja baza usporedbe, indeksi se nazivaju individualni indeksi sa stalnom bazom ili jednostavnije bazni indeksi“ (Horvat i Mijoč, 2012:548. str). U tablici je korišten bazni indeks koji se računa na način da se vrijednost trenutnog razdoblja podjeli sa vrijednosti baznog razdoblja, a nakon toga omjer se pomnoži sa 100.

$$I_t = \frac{y_t}{y_B} \cdot 100 \quad (1)$$

Drugi izraz koji je korišten jest stopa promjene, a ona se izračunava tako da od prethodno izračunatog baznog indeksa oduzme 100.

$$S_t = V_t - 100 \quad (2)$$

Tablica 1. Bazni indeksi za prijavljene punoljetne osobe za kazneno djelo primanja i davanja mita u razdoblju od 2010. – 2017. godine

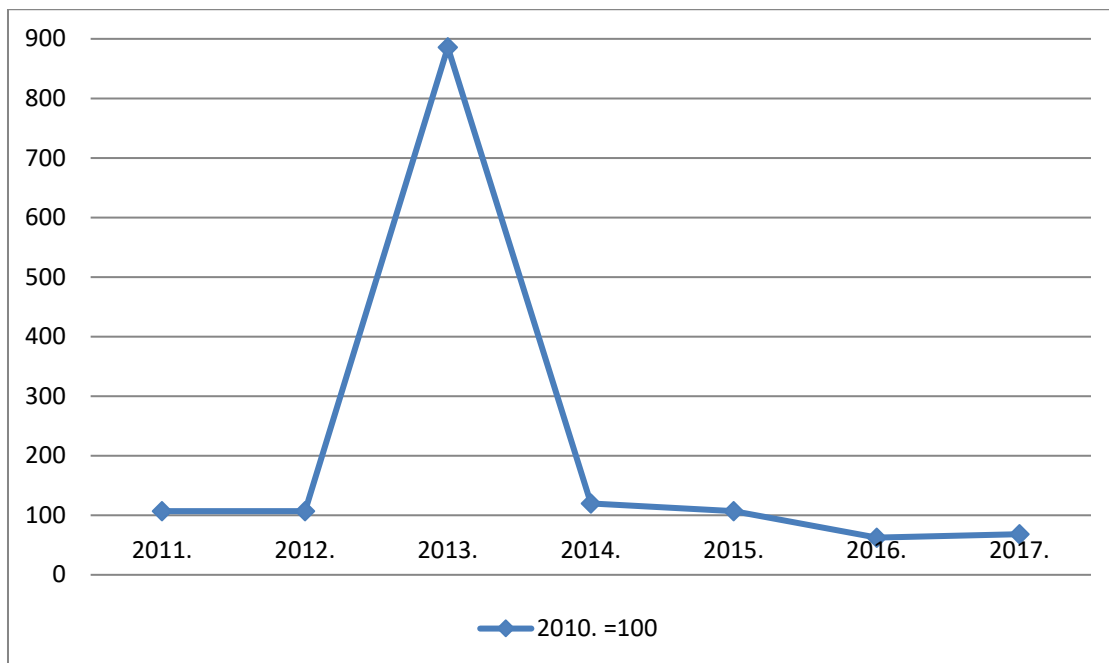
Godina	Broj primanja mita	Bazni Indeks 2010.=100	Stopa promjene	Broj davanja mita	Bazni indeks 2010.=100	Stopa promjene
2010.	56	100	0,00%	44	100	0,00%
2011.	60	107,14	7,14%	53	120,45	20,45%
2012.	60	107,14	7,14%	119	270,45	170,45%
2013.	493	885,71	785,71%	71	161,36	61,36%
2014.	67	119,64	9,64%	50	113,63	13,63%
2015.	60	107,14	7,14%	44	100	0,00%
2016.	35	62,5	-37,5%	58	131,81	31,81%
2017.	41	68,33	-31,67%	37	84,09	15,91%

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

Individualni indeksi korišteni u Tablici 1. odnose se na indekse sa stalnom bazom usporedbe, a stalna bazna godine je 2010.

U sljedećem grafikonu biti će prikazano kretanje baznih indeksa za prijave kaznenih djela primanja mita u periodu od 2010. – 2017. godine.

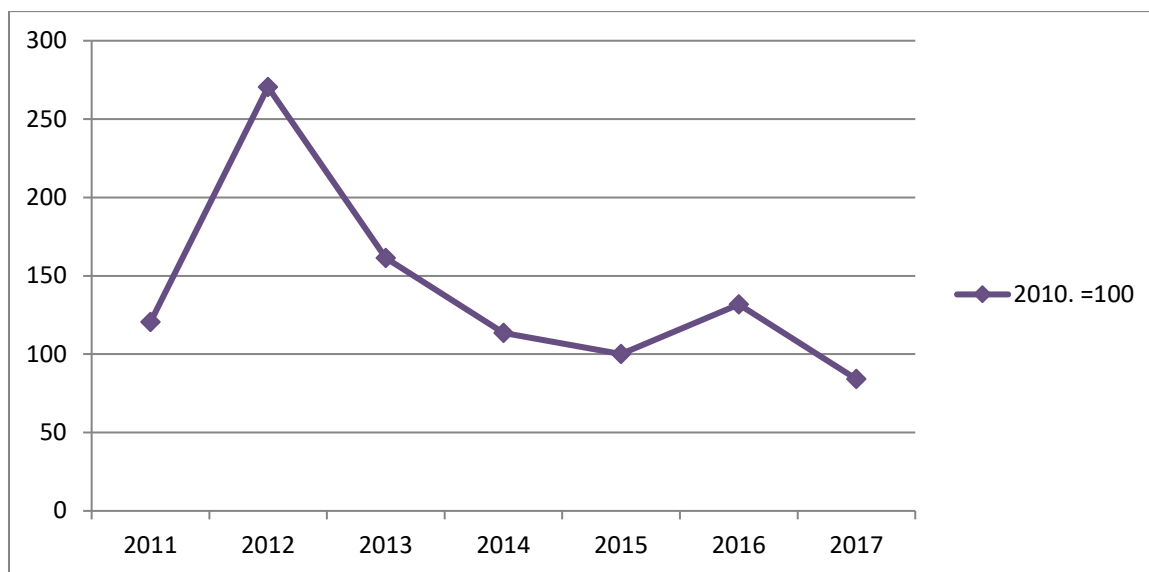
Grafikon 4. Prikaz kretanja baznih indeksa prijavljenih punoljetnih osoba za kazneno djelo primanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. Godine, 2010.=100

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

U sljedećem grafikonu biti će prikazano kretanje baznih indeksa za prijave kaznenih djela davanja mita u periodu od 2010. – 2017. godine. Stalna baza usporedbe je 2010. godina čija je indeksna vrijednost 100.

Grafikon 5. Prikaz kretanja baznih indeksa za prijavljene punoljetne osobe za kazneno djelo davanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine, 2010. =100

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

Bazni indeksi u grafikonu 4. i 5. pokazuju da se kazneno djelo primanja mita povećavalo od 2011. do 2016., a njen vrhunac je bila 2013. godina sa čak 493 prijave za kazneno djelo primanja mita odnosno 785,71% u odnosu na baznu 2010. godinu. Razlog za broj visokih prijava jest ulazak Hrvatske u Europsku uniju koja se dogodila 1. srpnja te godine. Agencija za istraživanje tržišta „Promocija plus“ napravila je istraživanje na uzorku od 800 ispitanika te kao zaključak ankete navodi:“ Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju hrvatske vlasti promijenit će odnos prema korupciji i ona će se smanjiti u svim sektorima, no najviše u sudstvu, zdravstvu i političkim strankama, a osim što će se značajno smanjiti uzimanje mita, nepotizam te uvjetovanje posla protuuslugom kao tri najčešća oblika korupcije u Hrvatskoj, ubrzat će se istražni i sudski postupci.“ Podaci u grafikonu 4. i 5. pokazuju da se nakon 2013. uistinu smanjio broj prijava davanja i primanja mita, ali ništa manje nego prije 2013. godine. Glavni zaključak je kako samo zbog udovoljavanja uvjeta za ulazak u Europsku uniju je bilo toliko prijava 2013. godine. Također gospodarski problem cijele države koji se veže sa primanjem i davanjem mita te njegovom kontrolom jest kako institucije ne rade pravilno svoj posao. Upravo institucije osnovane za borbu protiv korupcije bi stvarno trebale težiti smanjenju takvih djela i započeti od „najpoznatijih“ ljudi u Hrvatskoj pa sve do običnog čovjeka. Od 2014. godine na dalje brojke su u padu što ne znači da se smanjio broj primanja i davanja mita nego je logičniji zaključak kako se samo smanjio broj prijava.

6.2. Optužene punoljetne osobe prema kaznenom djelu primanja i davanja mita od 2010. do 2017. godine

Prema metodološkom objašnjenju DZS-a optužena osoba je „punoljetna osoba protiv koje je sudu podnesena optužnica, optužni prijedlog ili privatna tužba protiv koje je kazneni postupak pravomoćno završen odlukom suda kojom se obustavlja kazneni postupak, donosi oslobađajuća ili odbijajuća presuda, određuje prisilni smještaj za neubrojivu osobu ili se počinitelj proglašava krivim.“

Individualni indeksi korišteni u Tablici 2. odnose se na indekse sa stalnom bazom usporedbe, a stalna bazna godine je 2010. Za izračun indeksa korišteni su izrazi (1) i (2).

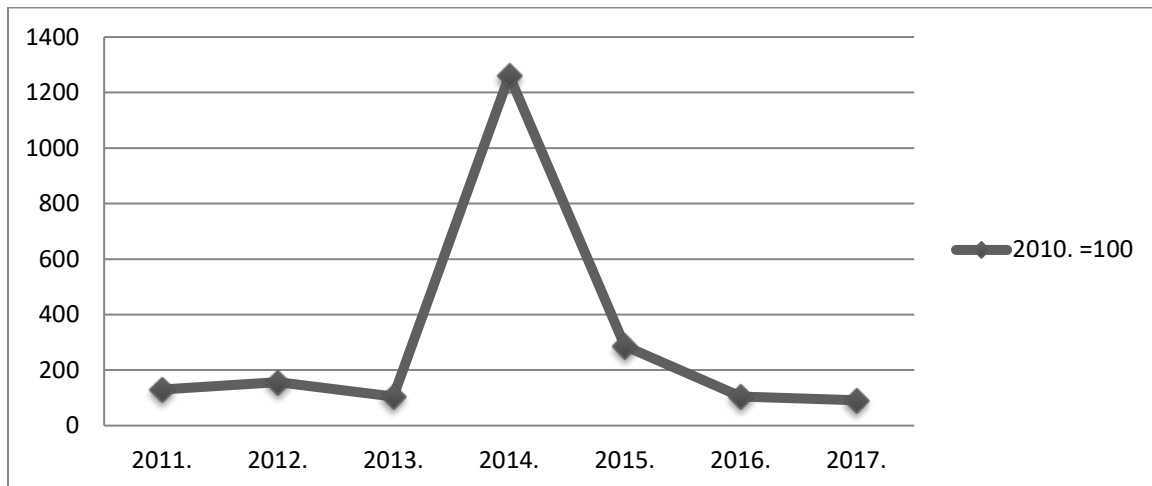
Tablica 2. Bazni indeksi za optužene punoljetne osobe za kazneno djelo primanja i davanja mita u razdoblju od 2010. – 2017. godine

Godina	Broj primanja mita	Bazni indeks 2010. =100	Stopa promjene	Broj davanja mita	Bazni indeks 2010. =100	Stopa promjene
2010.	23	100	0,00%	63	100	0,00%
2011.	30	130,43	30,43%	58	92,06	-7,94%
2012.	36	156,52	56,53%	85	134,92	34,92%
2013.	24	104,34	4,34%	45	71,42	-28,58%
2014.	291	1260,87	1160,87%	49	77,77	-22,23%
2015.	66	286,96	186,96%	31	49,20	50,80%
2016.	24	104,34	4,34%	37	58,73	41,27%
2017.	21	91,30	-8,70%	21	33,33	-66,67%

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

U sljedećem grafikonu biti će prikazano kretanje baznih indeksa za optužbe kaznenih djela davanja mita u periodu od 2010. – 2017. godine. Stalna baza usporedbe je 2010. godina čija je indeksna vrijednost 100.

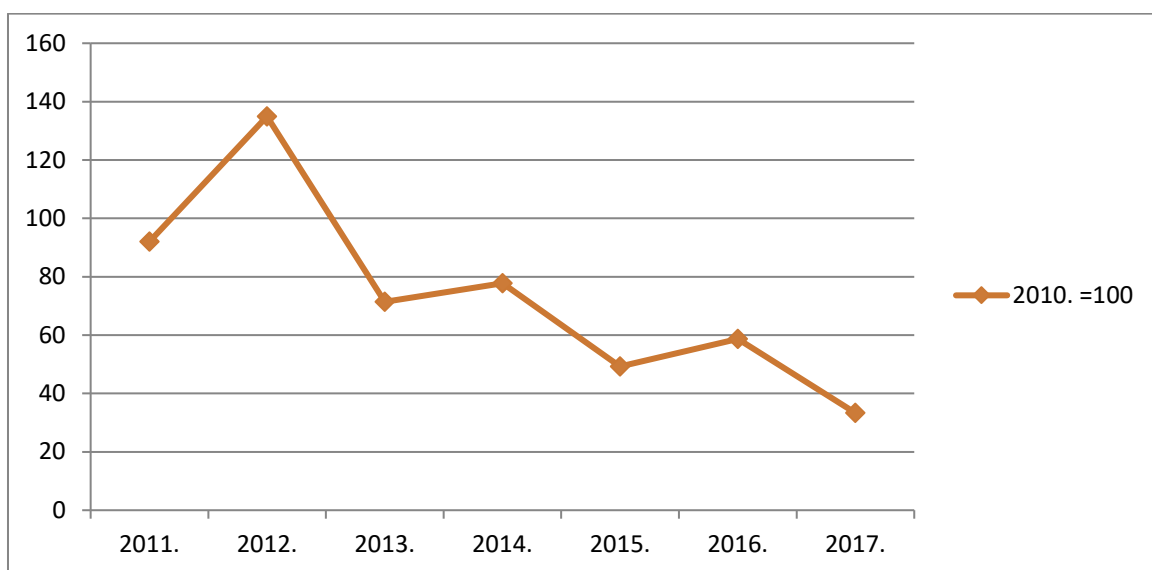
Grafikon 6. Prikaz kretanja baznih indeksa za optužene osobe za kazneno djelo primanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

U sljedećem grafikonu biti će prikazano kretanje baznih indeksa za optužbe kaznenih djela davanja mita u periodu od 2010. – 2017. godine. Stalna baza usporedbe je 2010. godina.

Grafikon 7. Prikaz kretanja baznih indeksa za optužene osobe za kazneno djelo davanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine, 2010.=100

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

U grafikonu 6. i 7. se nalaze bazni indeksi koji se odnose na primanje i davanje mita protiv službene dužnosti u RH. Broj primatelja mita je u rastu od 2010. godine, a samo 2017. godina ima manji broj osuđenih osoba. Godina koje se ističe je 2014., a razlog je veliki broj prijavljenih osoba koji se dogodio ulaskom Hrvatske u Europsku uniju. Iako je Hrvatska u Europskoj uniji od 2013. te prijave su doživjeli osudu tek sljedeće godine te je to razlog za stopu promjene u odnosu na 2010. godinu za čak 1160,87%. Bazni indeksi pokazuju i kako broj davanja mita pada u odnosu 2010. godine. Jedina nadmašena godina je 2012. sa 1/3 osuđenih više. Zanimljivo je još napomenuti kako 2017. godina ima samo 21 broj osuđenih osoba što je trostruko manje od početne godine.

U podacima DZS-a postoji rubrika koja slijedi nakon broja osuđenih osoba. Odnosi se na broj osoba koje su nakon optužbe proglašene krivima i koji su nakon optužbe bili osuđeni. U razdoblju od 2010. do 2017 ukupno je 924 osuđenih osoba za zločin primanja i davanja mita. Od 924 osuđenika njih 814 je proglašeno krivima. Postotak proglašanih iznosi 88% krivih, što ostavlja 12% osuđenika bez osude i bez ikakve kazne za njihovo djelo primanja ili davanja mita.

6.3. Osuđene punoljetne osobe prema kaznenom djelu primanja i davanja mita od 2010. do 2017. godine

Prema metodološkom objašnjenju DZS-a osuđena osoba je „punoljetna osoba proglašena krivom prema kojoj su izrečene kaznene sankcije: zatvor, novčana kazna, odgojne mjere, sudska opomena i osoba proglašena krivom, a oslobođena od kazne.

Individualni indeksi korišteni u Tablici 3. odnose se na indekse sa stalnom bazom usporedbe, a stalna bazna godine je 2010.

Za izračun indeksa korišteni su izrazi (1) i (2).

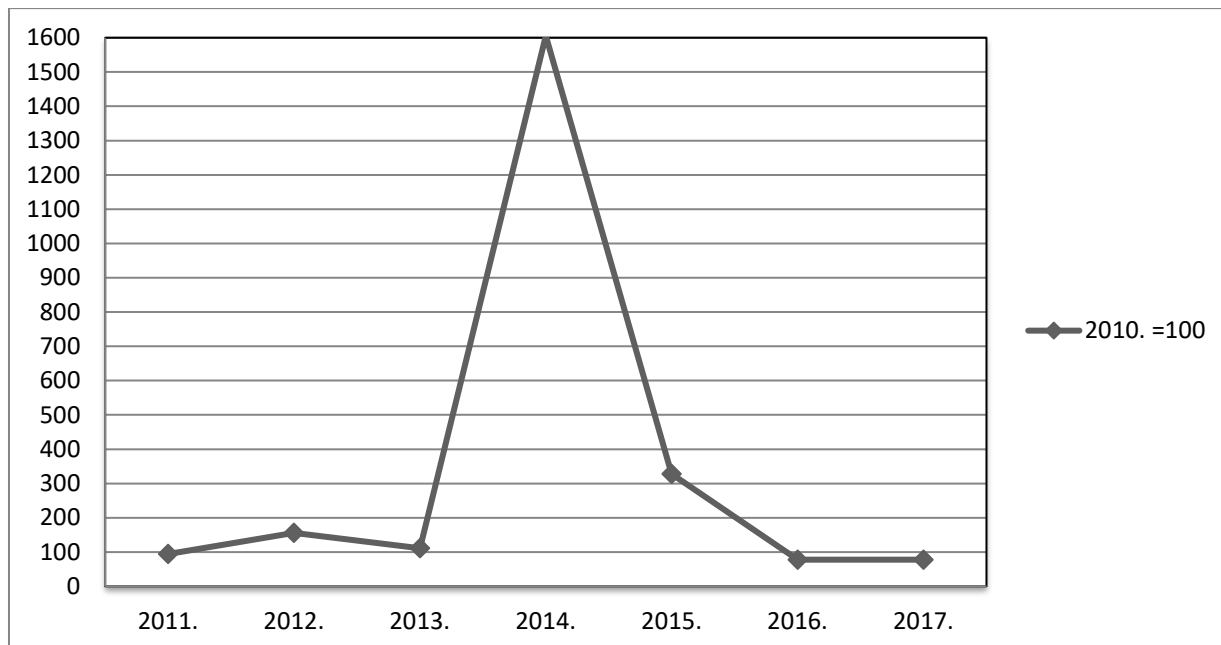
Tablica 3. Bazni indeksi za osuđene punoljetne osobe za kazneno djelo primanja i davanja mita u razdoblju od 2010. – 2017. godine

Godina	Broj primanja mita	Bazni indeks 2010. =100	Stopa promjene	Broj davanja mita	Bazni indeks 2010.= 100	Stopa promjene
2010.	18	100	0,00%	50	100	0,00%
2011.	17	94,44	-5,56%	51	102	2%
2012.	28	155,55	55,55%	81	162	62%
2013.	20	111,11	11,11%	45	90	-10%
2014.	289	1605,55	1505,55%	45	90	-10%
2015.	59	327,77	227,77%	30	60	-40%
2016.	14	77,77	-22,23%	35	70	-30%
2017.	14	77,77	-22,23%	18	36	-64%

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

U sljedećem grafikonu biti će prikazano kretanje baznih indeksa za osude kaznenih djela davanja mita u periodu od 2010. – 2017. godine.

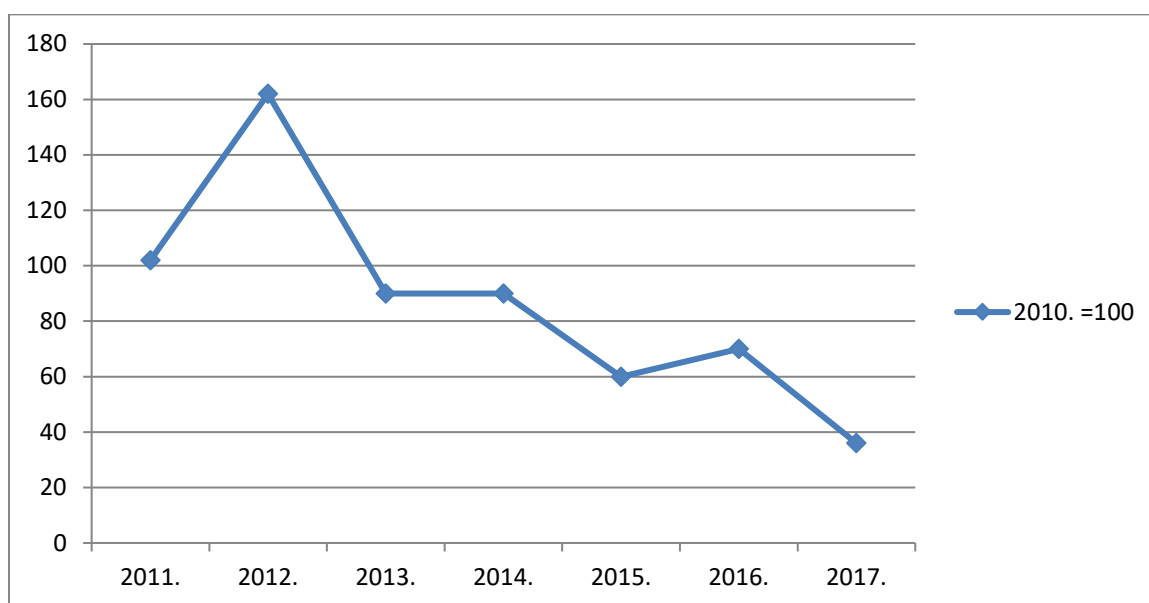
Grafikon 8. Prikaz kretanja baznih indeksa za osuđene osobe kaznenog djela primanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

U sljedećem grafikonu biti će prikazano kretanje baznih indeksa za osude kaznenih djela davanja mita u periodu od 2010. – 2017. godine.

Grafikon 9. Prikaz kretanja baznih indeksa za osuđene osobe kaznenog djela davanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Izradio autor prema: Statistička izvješća DZS-a 1421-1627

Nakon prijave i optužbe za kazneno djelo primanja ili davanja mita, zadnji korak je osuda. Broj osuda za kazneno djelo primanja mita od 2010. je u rastu, tada je bilo 18 osuda, a vrhunac je 2014. godina sa čak 289 osuda što je stopa promjene od 1505,55% u odnosu na početnu godinu. Nakon 2014. osude su u padu, a u zadnje dvije godine zabilježen je pad i ispod početnih 18 osuda. Razlog toliko osuda u 2014. je kao što je već navedeno ulazak Hrvatske u Europsku uniju. Gledaju li se osude davanja mita od 2010. konstantno su u blagom padu, a u zadnjoj 2017. godini je čak triput manji od početne godine. Osuđivanje navedenih kaznenih dijela može biti: zatvor, novčana kazna, odgojna mjera, sudska opomena te osoba može biti proglašena krivom, a oslobođena od kazne. U Hrvatskoj pravosuđu također postoji i uvjetna kazna za počinjeno kazneno djelo koje se odnosi na određeno vrijeme od počinjenog kaznenog djela. Dosad u promatranom razdoblju ukupno je bilo 814 osoba proglašeno krivima. Presuđene uvjetne kazne su bile 489 puta. To znači kako 60% svih osuda su bile uvjetne. Ostalih 40% osuda su bile kazne zatvora. Ono što je najzanimljivije je kako još nije bilo novčane kazne za navedeno djelo. U istraživanju provedeno od strane UNODC-a skoro svaki drugi mito bio izražen u novcu. Primjedba na hrvatsko zakonodavstvo je u tome da se podmićivanje ili nelegalno primanje novca ne kažnjava novčanom kaznom, a kazna je upravo počinjena novcem. Također poruka koja se šalje; ilegalno raspolaganje novcem se neće kazniti novčanom kaznom što stanovništvo može zaključiti kao određenu dozvolu ili sigurnost za isto djelo. To je općenito veliki udarac na hrvatsko gospodarstvo i poticanje sive ekonomije.

7. UTJECAJ KORUPCIJE NA GOSPODARSKE REZULTATE

Korupcija je kompleksan fenomen koji se pojavljuje u raznim oblicima i uvelike utječe na društveno-ekonomski razvoj počevši od lokalnog pa do globalnog gospodarstva. Nitko nije lišen ili oslobođen destruktivnog djelovanja koje usporava i koči razvoj zemlje i ne uzima u obzir kako je društveno uređena država, kakav je sustav društvenih vrijednosti, pa ni politički ustroj države pogođene visokom stopom kriminala. Počevši od državnog sektora pojava korupcije tretira se kao prihvatljivi način ponašanja te se taj oblik ponašanja širi i na sva druga područja. U još jednom istraživanju koje se naziva "Izvešće o globalnoj konkurentnosti 2018.-2019.", a koje objavljuje Svjetski gospodarski forum postoje rezultati učinkovitosti javnog sektora u Hrvatskoj. Hrvatska se nalazi na poražavajućem pretposljednem mjestu u svijetu prema izvješću o globalnoj konkurentnosti za prethodnu i ovu godinu. Od Hrvatske je jedino lošija Venezuela, a riječ je o zemlji koja je zadnjih par godina u borbi sa gospodarskom krizom i visokom stopom siromaštva. Rezultat učinkovitosti je samo 2,3 boda od maksimalnih 7.

Slika 5. Korupcija u javnom sektoru

Izvor: <https://opusteno.rs/poster-korupcija-je-ozbiljna-stvar-zato-o4633.html>

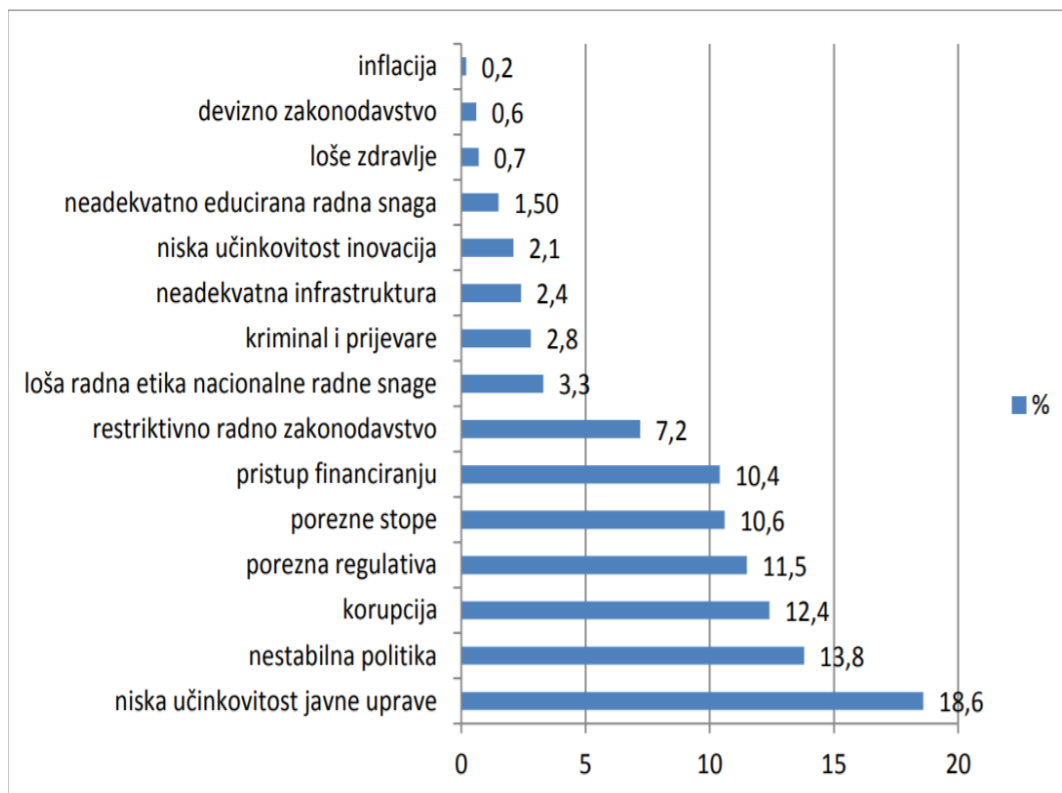
Koliko je pogođen javni sektor vidljivo je iz navedenog istraživanja no to ne znači kako privatni sektor nije manje pogođen korupcijom. Jedna od čestih pojava korupcije kod privatizacije je netočna prijava i procjena uloženog temeljnog kapitala kao i sredstva kojima poduzeće raspolaže. Takvim načinom i djelom stvara se siva ekonomija koja nije na najbolji mogući način kontrolirana i praćena od strane za to zaduženih institucija. Još jedna loša i negativna strana kod ovakvog djelovanja je lakše i jednostavnije stjecanje nad vlasništvom tog poduzeća sa manjim finansijskim ulaganjem. Nerijetko u takvom slučaju stjecanje vlasništva dolazi iz samog kruga poduzeća bilo to iz menadžerskih krugova i krugova glavnih i utjecajnijih članova istog poduzeća ili čak od strane osoba sa velikom političkom moći. Također postoji i obrnuto djelovanje odnosno povećavanje temeljnog kapitala i vrijednosti poduzeća. Time se otežava i komplicira situacija za npr. nekoga od zaposlenika istog poduzeća koji bi recimo htio postati jedan od ulagača ili dioničar tog poduzeća. Ovime dolazi do „začaranog krug“ korupcije pa i do toga koliko ona može pogoditi pojedince. Do toga može doći iz više od razloga, a samo neki od potencijalnih razloga bi mogli biti: prisvajanje prihoda ili dobiti u vlastitu korist, a na štetu drugima, izvlačenje kapitala iz tog poduzeća, netransparentnost, preuzimanje vrijednosnih papira, prisvajanje povlaštenih dionica i slično. Ovakvim djelovanjem također se stvara jaz između bogatih i siromašnih neovisno radi li se o finansijskim sredstvima ili političkoj moći. Takva pojava ima katastrofalne učinke na osiromašene koji tada iz nemoći mogu pokrenuti još niz koruptivnih djela.

Slika 6. Upozorenje o korupciji

Izvor: <https://www.hrcapitalist.com/2012/04/bribes-ethics-global-business-and-culture-that-is-not-your-own.html>

Slika 7. Najproblematičniji faktori poslovanja prema percepciji gospodarstvenika za 2014.godinu

Izvor: Izvješće o globalnoj konkurentnosti 2014-2015; Pozicija Hrvatske, Nacionalno Vijeće za konkurentnost, 2014., str.14

Kao najproblematičniji faktor poslovanja koji usporava razvitak gospodarstva u Hrvatskoj je niska učinkovitost javne uprave. Jedan od potencijalnih razloga je koruptivnost javne uprave odnosno nemogućnost postizanja cilja bez naknadnih financijskih sredstava, poznanstva te slaba ili nikakva politička moć. Odmah nakon toga slijedi nestabilna politika i korupcija kao sljedeća 2 razloga za loše stanje gospodarstva u Hrvatskoj. Takvo stanje ne potiče gospodarstvenike za dodatna ekonomska djelovanja kao ni razvitak društveno ekonomskog razvoja.

7.1. Negativni učinci korupcije

Kao glavna, a samim time i najviše negativna činjenica nalazi se u tome da korupcija utječe kao određena vrsta poreza. Takva vrsta poreza ima loše učinke među kojima su neravnomjerna i neučinkovita raspodjela resursa te povećavanje troškova. Kada govorimo o korupciji nije bitno radi li se o manjem ili većem obliku kriminala; kriminal izravno i neizravno osiromašuje cjelokupno društvo na puno načina: donosi neslužbene poreze, donosi veće pogodnosti bogatima, smanjuje porezne prihode državi, smanjuje javne usluge i smanjuje ekonomski rast i razvoj.

Slika 8. Negativni učinci korupcije na ekonomski rast i razvoj

Izvor: Budak. J.: Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju, str. 74

Kao što je već navedeno negativne učinke korupcije potiče i nedovoljno uključivanje samih institucija u sektore pogođene korupcijom. Neučinkovitom borbom protiv korupcije institucije zadužene isključivo za borbu protiv iste nedovoljno prate tijekom korupcije te se premalo upliću u slučaje poznate javnosti. Sličan zaključak u svom radu Budak (2006) navodi: „Neučinkovitost institucija u korumpiranom društvu koči uvoz i primjenu novih tehnologija, uvoz kapitala, uspješnu privatizaciju, mobilnost i povećanje proizvodnosti radne snage i druge čimbenike ekonomske uspješnosti.“ Kočenjem ekonomske uspješnosti dolazi do narušavanja konkurentnosti, veći je poslovni rizik za gospodarstvenike, direktno im se povećava i otežava ulazak na ekonomske tržište kao i doprinos nacionalnoj ekonomiji. Veći poslovni rizik šteti malim tvrtkama i malim poduzetnicima koji se teže bore sa pritiskom birokracije. Oni se ne mogu lako boriti sa takvim problemima kao velike i multinacionalne korporacije koje imaju više mogućnosti. Stvara se nepravda prema malim poduzetnicima koji su prisiljeni na alternativna rješenja koja nisu uvijek uspješna pa može doći i do propasti njihovih tvrtki. Osim navedenog, korupcija utječe na inozemna ulaganja te i na taj način otežava razvoj poduzetništva i njihov rad, a tako dolazi i do prepreke gospodarstvu općenito.

7.2. Izazovi korupcije u Hrvatskoj

Umjereni do visoki korupcijski rizici, političko pokroviteljstvo i neučinkovita birokracija samo su neki od izazova s kojima se tvrtke mogu suočiti kada posluju u Hrvatskoj. Kako navodi antikorupcijsko izvješće o korupciji u Hrvatskoj:“ Primarni zakonski okvir koji regulira korupciju i mito sadržan je u Kaznenom zakonu i Zakonu o odgovornosti za kazneno djelo, koji pojedince i poduzeća proglašavaju kazneno odgovornima za koruptivne postupke, uključujući aktivno i pasivno podmićivanje, pranje novca i zlouporabu funkcija. Plaćanje olakšica je zabranjeno, a darovi se mogu smatrati nezakonitim ovisno o njihovoj vrijednosti ili namjeri. Tvrtke navode da su darovi u obliku pića ili hrane uobičajeni mito i povremeno pomažu pri obavljanju posla.“

7.3. Korupcija u pravosuđu u Hrvatskoj

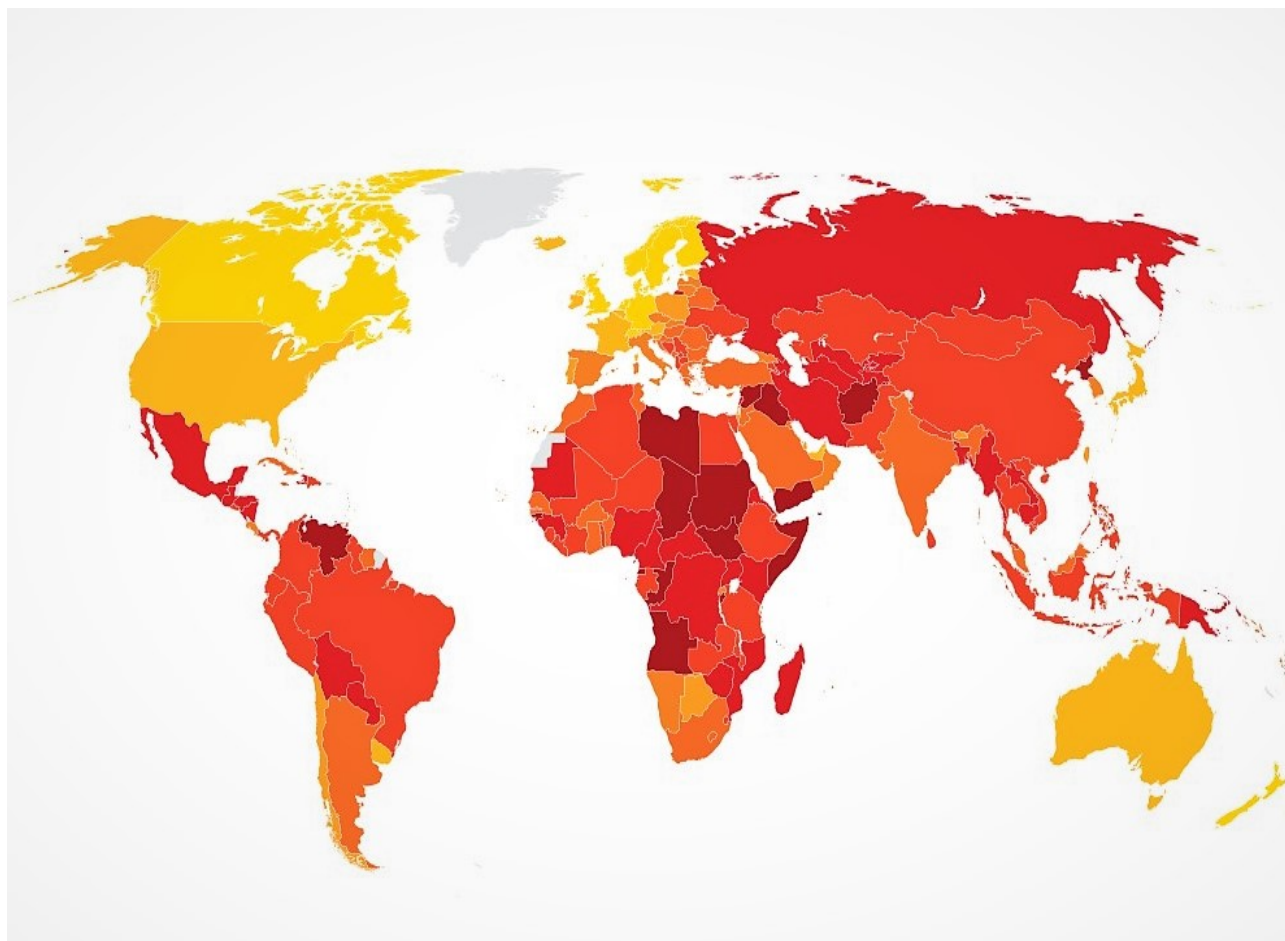
U hrvatskom pravosuđu postoji veliki rizik od suočavanja s korupcijom. Poduzeća smatraju da se događaju neredovne isplate i mito u zamjenu za povoljne sudske odluke (prema istraživanju GCR-a za 2015-2016 godinu). Global Competitiveness Report (GCR) je godišnje izvješće koje "procjenjuje sposobnost zemalja da osiguraju visoku razinu blagostanja svojim građanima". To ovisi kako i na koji način država koristi resurse koje ima na raspolaganju. Još jedno istraživanje provedeno od strane GCR-a ovoga puta za 2017.-2018. godinu pokazuje da „poduzeća izražavaju nisku razinu povjerenja u neovisnost pravosuđa i vrlo nisku razinu povjerenja u učinkovitost pravnog okvira u odnosu na rješavanje sporova i izazovnih propisa.“ Samo neki od razloga za nepovjerenje u pravosuđe može se naći u dugotrajnosti većine postupaka, a i u tome kako je na pravosuđe moguće politički utjecati od strane pravosudnih dužnosnika, a skoro najveći razlog i nezadovoljstvo je mogućnost pristranosti u odlukama sudaca koja je i dovela do niske razine povjerenja u sudove i tužitelje (GRECO 2016).

European Networks of Councils for the Judiciary (ENCJ) u 2017. godini donio je sljedeće zaključke o sudstvu u Hrvatskoj. „Jedan od deset ispitanih sudaca izvijestio je da je bio pod neprimjerenim pritiskom da na neki način odluči o slučaju. Sljedeća poražavajuća činjenica za hrvatsko pravosuđe je da oko 2/5 sudaca vjeruju da se imenovanje i dodjeljivanje poslova u instituciji vrše na temelju drugih čimbenika, osim iskustva i zasluga, a također su došli i do zaključka da je u vezi promocija ista stvar. International Continenence Society (ICS) za hrvatski pravni sustav navodi: „Neučinkovit i ponekad nepredvidiv pravni sustav jedan je od najvećih izazova s kojima se suočavaju tvrtke koje žele ulagati u Hrvatskoj. Čak i jednostavna pitanja mogu potrajati dugo dok se ne riješe, zbog zaostalih nekoliko stotina tisuća predmeta. Ova pojava smanjuje i odbija inozemna ulaganja koja u pravilu pogoduju važnom makroekonomskom čimbeniku Bruto domaćem proizvodu (BDP). Promjenom i pojednostavljenjem hrvatskog pravnog sustava znatno se može privući domaća kao i inozemna ulaganja u određeni dio gospodarstva koji bi samim time povećao BDP i stavio Hrvatsku u poziciju poželjne investicije.

8. INDEKS PERCEPCIJE KORUPCIJE

Najpoznatiji način kojim se mjeri korupcija u svijetu, a samim time i u Hrvatskoj je indeks percepcije korupcije (IPK). Prvo računanje indeksa percepcije korupcije je bilo 1995. godine. Prema ogranku svjetske organizacije Transparency International Hrvatska „indeks percepcije korupcije je istraživanje koje stvara rang listu zemalja prema ocjeni o raširenosti korupcije u njima, odnosno do koje se mjere percipira da su tijela javne vlasti korumpirana. Indeks određene države ukazuje na to kolika je razina percepcije korupcije.“Mogućnost percepcije korupcije se kreće na skali između 0 i 100. Prema toj skali 0 predstavlja zemlju koja je visoko korumpirana što znači da je stanje u toj državi što se tiče korupcije jako loše te da se hitno moraju poduzeti mjere suzbijanja korupcije te krenuti putem na skali prema 100. Temeljem skale 100 bi značilo da je ta država u jako dobrom stanju odnosno očišćena od korupcije. Zemlje sa pozitivnijim indeksom korupcije pokazuju kako su društvene odgovornije, imaju veću svijest negativnih posljedica korupcije te također bolje provode instrumente za suzbijanje korupcije u svojoj državi za razliku od država sa negativnim indeksom. Države sa negativnim indeksom trebale bi pročistiti korupciju, najviše u područjima kao što su političke stranke, policija i pravosuđe u kojima i dolazi najviše do problema. Nemogućnošću određivanjem točnog broja korupcije zasad se moramo zadovoljiti težom kako je bolje imati nepotpunu predodžbu mjerenja tako važne pojave nego izmjeriti nekakvu nebitnu tezu savršeno točno. Treba spomenuti kako postoji i drugo mjerenje prisutnosti korupcije, a to je indeks kontrole korupcije koju provodi Svjetska banka. Stanje korupcije u svijetu za 2018. godinu u kojoj ovogodišnji indeks korupcije naglašava da većina zemalja ne postiže ništa ili jako malo kako bi pokrenule prestanak korupcije.

Slika 9. Indeks percepcije korupcije u svijetu za 2018. godinu

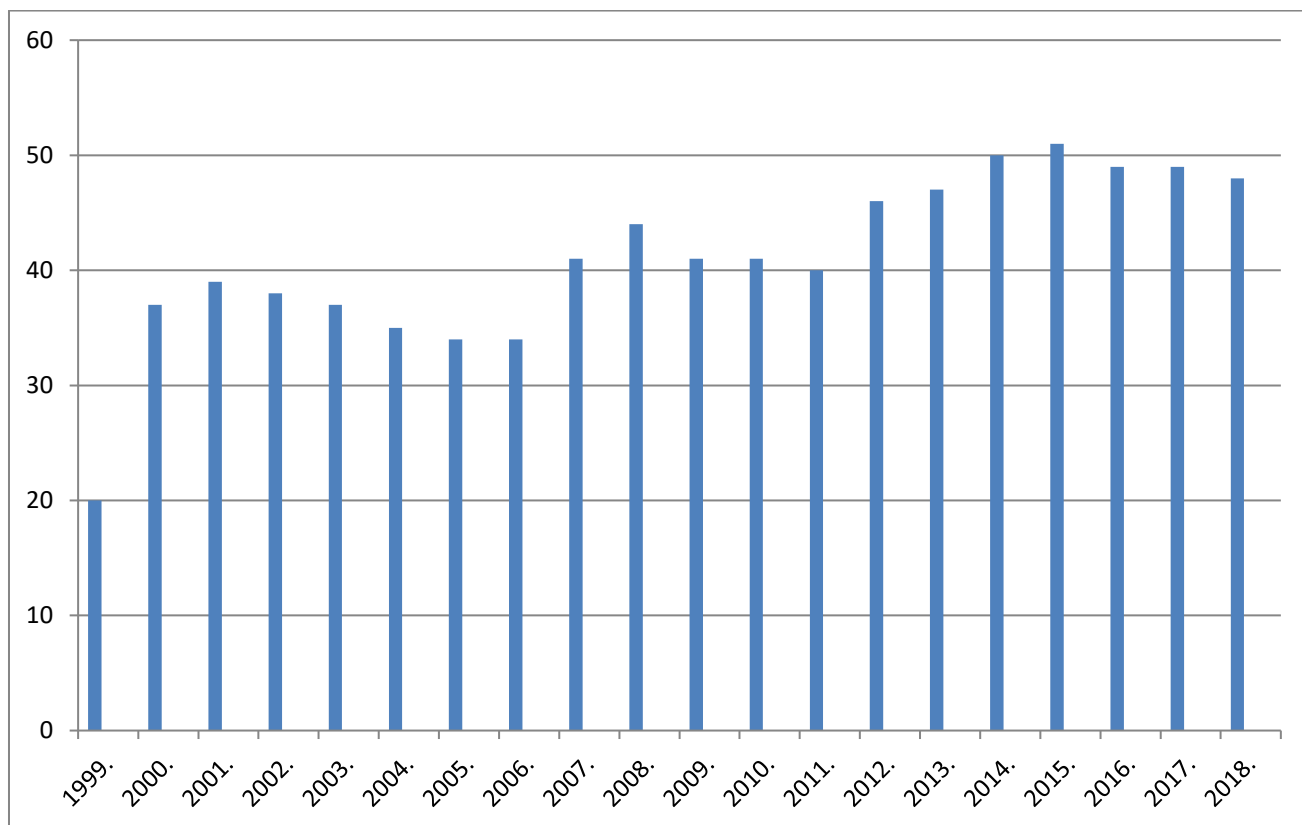

Izvor: Transparency International, Indeks 2018

Najmanji pomak se vidi u slabije razvijenim zemljama pogotovo na afričkom kontinentu. Pozitivnije stanje vidi se u Europi i Sjevernoj Americi koje su ekonomski razvijenije. Najmanje korumpirani kontinent je Australija i Oceanija u kojem predvodi Novi Zeland sa indeksom korupcije od samo 87, a prije Novog Zelanda najmanje korumpirana država je Danska sa indeksom od 88, a na 3. mjestu i indeksom 85 našle su se Finska, Norveška i Švicarska i Singapur. Hrvatska se našla na 60. mjestu sa 48 boda što je jedan bod manje u odnosu na prethodnu godinu. Što se tiče naših susjeda jedina država bolja od nas je Slovenija sa 60 boda, Crna Gora ima 45, Srbija 39, Bosna i Hercegovina 38, a Makedonija i Kosovo 37 bodova. Najlošije stanje od svih država ima Somalija koja se nalazi na posljednjem 180. mjestu i indeksom od samo 10 bodova.

U sljedećem grafikonu biti će vidljivi indeksi percepcije korupcije u Hrvatskoj kroz njenu povijest praćenja navedenog indeksa. Podaci su za razdoblje od 1999. do 2018. godine.

Grafikon 10. Indeks korupcije u Hrvatskoj kroz povijest.

Izvor: Transparency International, Indeks 2018

U grafikonu 10. se nalaze sve vrijednosti IPK-a za RH u kojoj vrijednost 0 znači da je država potpuno korumpirana, dok vrijednost 100 znači da je država čista od korupcije. Hrvatska je za sada tek dvaput dobila prolaznu ocjenu (50) od strane analitičara, a to je bilo samo 2014. i 2015. godine što je slab rezultat. Od ostalih godina Hrvatska je bila blizu samo 2016. i 2017. sa indeksom od 49 bodova, kao i zadnje 2018. godine kada je indeks iznosio 48 boda. Pozitivna stvar je što su mjerenja zadnje 4 godina do 2018. godine bila pozitivna i bolja od prethodnih godina kao što i raste skoro svake godine od prve procjene. 2018. godine zabilježen je lagani pad za 1 bod u odnosu na prethodnu godinu. Najnegativniji rezultat Hrvatska je ostvarila na prvom mjerenju 1999. godine sa indeksom od samo 20 što bi značilo da je Hrvatska bila u kritičnom stanju.

9. ZAKLJUČAK

Pokušati definirati korupciju gotovo je nemoguće na pravi način upravo zato što postoji mnogo definicija od kojih je svaka točna međutim ne u potpunosti jer postoje razne vrste korupcije koje se pojavljuju svugdje. Bitno je i napomenuti kako svatko može biti sudionik korupcije, kako izravno tako i neizravno; ako osoba primjeti korupciju, a ne reagira. Korupcija kao društvena pojava je rasprostranjena u cijelom svijetu. Toliko je rasprostranjena da praktički nema područja kojeg nije dotakla, krenuvši od ureda najvećih svjetskih korporacija pa sve do afričkih prašuma. Pogađa sve državne sektore i tu ne staje nego se dalje širi do najnižeg sloja društva. U ovom radu naglasak je stavljen kako korupcija i koruptivne radnje usporavaju ekonomski rast i razvoj te narušavaju ekonomsku stabilnost. Kako bi se smanjila korupcija za to su organizirane institucije kako na državnoj tako i na globalnoj razini. Naravno njihov cilj je sprečavanje i smanjenje korupcije te ukazivanje na posljedice koje ona donosi.

Korupcija u RH prisutna je od samog osamostaljenja odnosno od 1991. godine. Glavni razlog pojave korupcije je institucionalna anarhija koja je uzrokovana ratnim prilikama, a u takvom slučaju su učinjene mnoge povrede zakona, uredbi propisa i ljudskih prava, a sve se toleriralo pod izlikom ratnog stanja. Druga relevantna činjenica za pojavu korupcije je neiskustvo u donošenju zakona. Čak ni poslijeratno stanje nije dovelo do smanjenja koruptivnih radnji jer zakoni nisu bili uređeni na pravilan način, a to je građanima davalo više mogućnosti za nezakonite i korumpirane radnje. Posebna važnost u ovom radu se stavila na primanje i davanje korupcije te način na koji se broj takvih radnji događao u državi. Takvi podaci statistički su obrađeni individualnim indeksima sa stalnom baze usporedbe. Za navedene indekse korištena su statistička izvješća DZS-a, a promatrano je kazneno djelo protiv službene dužnosti za primanje i davanje mita. Zaključak je kako se po broju primanja i davanja mita u Hrvatskoj takav kriminal događa svaki 5 dan. Međutim gledajući stanje u državi realnija je činjenica kako se svaki dan događa 5 činova primanja ili davanja mita što podržava percepcija građana kao i njihova iskustva sa takvim djelima. Zaključak je i kako institucije zadužene za borbu protiv korupcije ne rade svoj posao na način koji bi trebali što se vidi u činjenici da su tek medijski popraćene afere bile kažnjive, a ne kako baš institucije dolaze do kriminalnih radnji i pokušavaju iskorijeniti korupciju u svim sektorima.

10. LITERATURA

Internetski izvori:

1. Brownmiller, S. (2005) *Against Our Will: Men, Women and Rape* (1975) dostupno na: <https://psycnet.apa.org/record/2004-20005-001>,
2. Business Anti-corruption Portal (2017) *Croatia Corruption Report*, dostupno na stranici <https://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/croatia/>,
3. Državni zavod za statistiku (DZS): Logotip DZS-a: <https://webobrasci.dzs.hr>,
4. DZS: Kazneno pravosuđe i socijalne zaštita (metodologija (ESPROS): Punoljetni počinitelji kaznenih djela prijave, optužbe i osude; Statistička izvješća (SI) 1421-1627 dostupno na: <https://www.dzs.hr/>,
5. Halilović E. Mito i korupcija kroz prizmu Kur'ana i Sunneta, dostupno na: www.dzemat-oberhausen.de/?p=1952 (01-09-2014),
6. HR capitalist: Bribes, Ethics, Global Business and Culture That Is Not Your Own... dostupno na: <https://www.hrcapitalist.com/2012/04/bribes-ethics-global-business-and-culture-that-is-not-your-own.html> (26-4-2012),
7. Jim Babka & Perry Willis: Must political reforms be corrupt or doomed to fail or both? dostupno na: <https://www.zeroaggressionproject.org/mental-lever/corruption-no-accident>,
8. Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske: Institucije koje se bore protiv korupcije, dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/istaknute-teme/antikorupcija/institucije-koje-se-bore-protiv-korupcije/6175>
9. Poster fun: Korupcija je ozbiljna stvar, dostupno na: <https://opusteno.rs/poster-korupcija-je-ozbiljna-stvar-zato-o4633.html>,
10. Transparency International (TI): *Corruption perceptions index 2018*, dostupno na: <https://www.transparency.org/cpi2018>,
11. TI (2014) *In the face of widespread criticisms... Transparency International releases 2014 report*, dostupno na stranici: <http://guyanachronicle.com/2014/12/03/in-the-face-of-widespread-criticisms-transparency-international-releases-2014-report>,

12. TI Hrvatska: Izvješće o globalnoj konkurentnosti 2014-2015; Pozicija Hrvatske, Nacionalno Vijeće za konkurentnost, 2014., str.14, dostupno na: <http://www.transparency.hr/hr/>,

13. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2011) Korupcija u Hrvatskoj: stvarna korupcijska iskustva građana, dostupno na: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Croatia_corruption_Report_2011_croatian.pdf (2019-03-28).

Knjige:

Biblija (2018), *Novi zavjet 1. izdanje*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost

Brioschi, C.A. (2007) *Kratka povijest korupcije: od starog vijeka do današnjih dana*, Zagreb: Mate

Derenčević, D. (2001), *Mit(o) korupciji*, Zagreb: NOCCI

Horvat, J. Mijoč, J. (2012), *Osnove statistike*, Zagreb: Ljevak,

Jurun, E. Ratković, N. (2017) *Poslovna Statistika s primjerima u Microsoft Excelu*, Sveučilište u Splitu; Ekonomski fakultet,

Petričić, D. (2009), *HRVATSKA u mreži mafije, kriminala i korupcije*, Zagreb

Tanzi, V. Davoodi, H. (1997), *Corruption, Public Investment, and Growth*, International Monetary Fond

Članci:

Budak. J.: *Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju*, Zagreb: Ekonomski institut,

Malenica, Z. Jeknić, R. (2010): *Percepcija korupcije i borba protiv korupcije u Republici Hrvatskoj*, Split: Pravni fakultet

POPIS TABLICA, GRAFIKONA I SHEMA

Grafikon 1. Korupcijsko iskustvo ispitanika prema vrsti zaposlenika u javnom sektoru, po gradskim područjima u Hrvatskoj (2010.)

Grafikon 2. Korupcijsko iskustvo ispitanika prema vrsti zaposlenika u javnom sektoru, po ruralnim područjima u Hrvatskoj (2010.)

Grafikon 3. Najvažniji razlog neprijavlivanja osobnog korupcijskog iskustva, po gradskim/ruralnim područjima, u Hrvatskoj (2010.)

Grafikon 4. Prikaz kretanja baznih indeksa primanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Grafikon 5. Prikaz kretanja baznih indeksa davanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Grafikon 6. Prikaz kretanja baznih indeksa primanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Grafikon 7. Prikaz kretanja baznih indeksa davanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Grafikon 8. Prikaz kretanja baznih indeksa primanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Grafikon 9. Prikaz kretanja baznih indeksa davanja mita za razdoblje od 2010. do 2017. godine

Grafikon 10. Indeks korupcije u Hrvatskoj kroz povijest

Tablica 1. Bazni indeksi za prijavljene punoljetne osobe za kazneno djelo primanja i davanja mita u razdoblju od 2010. – 2017. godine (str. 16)

Tablica 2. Bazni indeksi za optužene punoljetne osobe za kazneno djelo primanja i davanja mita u razdoblju od 2010. – 2017. godine (str. 19)

Tablica 3. Bazni indeksi za osuđene punoljetne osobe za kazneno djelo primanja i davanja mita u razdoblju od 2010. – 2017. godine (str. 21)

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, Michael-Luka Šnajder, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog/diplomskog rada pod naslovom Utjecaj korupcije na gospodarske rezultate te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 4. lipnja, 2019.
Michael-Luka Šnajder
